

generibus, ac viciis diligentem tractatum habet
Ioannes Baptista Codronchius in libro proprio ad
hanc rem dicato, nemp de vitiis vocis.

Ceterum, argumenta affinitate ducti, hic de Vta
praeclis mentionem habeamus, de qua Iureconfult.
hic in l. queritur, §. Idem ait. circa quam rem serio
animadvertisendum est, Iureconfultum sancivisit,
26 uvam in gutture praeclam magis tollere, quam fa-
cere morbum, quod nisi fano modo intelligatur,
procil dubio erroris aniam prabere poterit; quippe
pe cum manifestum sit apud Medicos, & tradunt
omnes Practici, Mont, in Anas. morb. lib. 6. cap.
18. tom. 1. Codronch. de vitiis voc. lib. 1. cap. 5.
uvam exectam vocem obtundere, pectus, pulmo-
nes, & cor, & omnes spirituales partes infrigidare,
ac infirmiores reddere, unde mille morborum ge-
nera indies, ne dicam in horas, aut momenta pul-
lulare necesse est; immo quibus uva execta est, fa-
cili negotio tabidi evadunt, cuius rei cauillam affi-
gnat Alex. prob. lib. 2. prob. 3. ex quibus non fu-
lum non tollere morbum uvam exectam, sed mor-
bos plurimos proligantur, immo hominem in ma-
nifestum mortis dicerunt conjectere, manifestum
est. Sed quemnam morbum tollere Iureconfultus
uvam exectam dixit? ipsam uvam, nam & uva vo-
catur ipsius uva tumefactio & inflammatio. Medi-
ci omnes in cap. prop. & Budensis in annot. ex Cels.
tamen ablatu uno morbo, mille alii suscitantur, ut
videmus ex uva praeclam; neque Iureconfultum
idecirco perperam locutum de ea re fuisse, dicen-
dum; cum enim ex destillatione interdum ad ipsam
uvam, (quaes Gurgilio, & Gargareon, & Vvula,
& Columella nuncupatur) vel alia ex causta, necesse
sit ipsam praeclidere, aliquando praeclidit universa,
vel per errorem, vel data opera, ad manus quidam
& imminens malum figendum, interdum aliqua
eius portio; idcirco ergo Iureconfultus in po-
teriori causa suam assertionem locum habere vult, non
in priori; neque enim in posteriori insignis noxa
consequitur; portio enim uva fana, que remanet,
etiam non undequaque, ea tamen omnia quasi
praefata potest, que cum integra erat, praefabat. ta-
que & vocem quoque modulari, & irruente aë-
rem ad spiritales partes infringere, & alias pane
omnes utilitates praefata poterit, quas integrum
iplam praefata volunt Anatomi. Quod autem di-
cebat Alex. tabidus evadere omnes, quibus Vta
execta sit, de omnimoda ejus exectione intellige-
bat, unde additur adverbium illud penitus; hoc
igitur, & non alio modo Iureconfulti mens inter-
pretanda.

S V M M A R I V M.

- 1 Myops, id est, lusciosus.
- 2 Myopia, lusciosus, vel luscitoſa ſenſio quid.
- 3 Myopes apud Latinos luscis vocamus secundum
Mercuriale, refellitur ibid.
- 4 Lusciosus quis dicatur.
- 5 Eluscere a luso.
- 6 Gloss. Marginis is notatus.
- 7 Myops, & lippus eod. affectu laborant. refellitur
ibid.
- 8 Lippudo quid.
- 9 Myopis passio eft ab ortu contracta.
- 10 Myopes cur à natura solūmmodo fiant.
- 11 Nyctalops ab humorum crassitate fit.
- 12 Nyctalops quid. & num. seq. & num. 17.

Sc. M-

Quæſtio X.

- 14 Cofſi oculi interdum acte cernere non poſſunt, ſed no-
tum maxime.
- 15 Nōtisupe nomen à Noctua.
- 16 Nyctalops due ſpecies.
- 17 An Nyctalopia, in qua interdum homo non viderit, ſed
noctis, faciat redhibitionem locum.
- 18 Oculis prominentibus ſervus ſanus eſt.
- 19 Oculorum prominentia duplex.
- 20 Oculi prominentes minus vident, quam intus con-
dit.
- 21 Oculi prominentes habentes, cur non redhibendi.
- 22 Strabismus fit etiam ex elevatione, & depreffione hu-
moris crystallini.
- 23 Strabismus facilius ex depreffione, vel elevatione cry-
ſtallini humoris, an faciat locum redhibitioni.
- 24 Limitas, & strabofitas, quomodo differant.
- 25 Pupilla immunita, an faciat hominem morbus.
- 26 In pupilla conſtrictione viſibilita majora videntur.
- 27 Moſtior eiſi pupilla anguita quam dilatatio.
- 28 Visus debilitas an faciat locum redhibitioni.
- 29 Glaucoſus quid.

De vitiis Senſus Viſus.

Q V E S T I O X.

- Ad l. Idem Offilius. §. Item de Hydropico.
1. Qui clavum. §. si quis natura.
& §. si, cui os oleat.

Legumperit hic proponunt aliqui viſionis im-
pedimenta, que dubium afferre poterant, an
ex eorum culpa mancipium, ſeu jumentum morbo-
rum fieri dicatur, ita ut redhiberi ex hujus editi
diſpositione poſſit; & præter ea, que à Iureconfulto
hinc in medium afferuntur, alia permulta qui-
dem ſunt, quea idem dubium excitare poſſent, de
quibus brevitatem nobis diſcernendum, ante tamē de
illis, quorum mentionem in teſtu habemus, verba
facienda, occurrit autem primo loco Myops, quem
Gloss. Marginalis recte interpretat eft luscioſum;
ita enim ex Medicis teſtantur Paul. lib. 3. cap. 22.
Act. ferm. 7. cap. 45. & ali. & ante hos omnes
Gell. Noct. Atticar. lib. 4. cap. 2. eft vero Myops, 2
vel lusciosus, vel luscitoſa affectio ea, in qua quis
parva quidem propte videt, magnu vero procul non
videt, & in qua ſic affecti ſcripta admota oculis
legunt, ut ex Ariftot. prob. ſc̄t. 31. prob. 8. & 15.
& 26. Alex. ibid. libro 1. prob. 74. Paul. & Act.
ubi ſupra liquet. Sed Mercurial. in prelecionibus de
ocul. affect. cap. 1. Myopes, ſeu Lusciosus fieri
tradit, cum res proprias, ut videantur, oculis admo-
ventur, & cum ad eundem finem ab oculis longius
removentur, hoc tamen posteriore affectu
confat magis labore ſenes, priorem autem fere
ſemper connaturalē eſſe, illumque proprie lufci-
tionem dici apud omnes reperi ex quibus patet,
ipſum Mercuriale male forte pronuntiasce, Myo-
pes apud Latinos vocari Luscios; videtur enim con-
fundere luscum cum luscioso, & tamen diuersum
quid ſunt; lusciosus enim, ut ex iis, que diximus, 4
manifestum fit, eft qui debiliter videt, & patet
ex Plauti loco in Mil. glor. Act. 2. Scen. 3. qui ſic
habet:

Quæſtio IX.

In ll. aliquot. ff. de Edilitio edicto.

- Sc. Mirum eft lolio vilitare te, tam vili triticum.
Pa. Quid jam? Sc. Quia lufcitoſus. Pa. Vnde ver-
bero! ad eſpol tu quidem
Cæſe, non lufcitoſus.
ex eo enim quod iſi, qui lolium comedunt, viſio
debilis efficitur, idcirco hoc modo loquitur ſervus
ille: at lufcus eft, qui altero captus eft oculo, ut
ex eodem Plauto in Trinum. Act. 2. Scen. 4. patet
in illis carminibus:
— Le. Oculum ego effodiām tibi,
Si verbum addideris. ST. hercle quin dicam ta-
men.
Nam ſi ſe non licet, lufcus dixeris.
& ex Iuven. Sat. 10.
— Ambos
Perdidit ille oculos, & lufcus invidet.
Et extat lepidum Marcialis carmen, idem appro-
bans, lib. 8. num. 9. quod ita habet:
Sobvere dodrānem imperi tibi, Quinque, volebat
Lippus Hylas: lufcus vult dare dimidium.
Accipe quamprimum: brevis eft occasio lucis.
Si fuerit cœcis, nil ibi ſeruit Hylas.
Et ex alio carmine in Philenam, lib. 12. num. 22.
Quam fit lufca Philenis indecenter,
Vis dicam breviter tibi, Fabule?
Eſſet cœca decentior Philenis.
In qua etiam aliud extat carmen eiusdem, eandem
rem comprobans, lib. 4. num. 65.
Oculo Philenis ſemper atero plorat.
Quo ſit ſilud quartius modo? Lufca eſt.
Magis ad rem eft illud:
Adſpicio hunc uno contentum lumine, cuius
Lippa ſob attrita fronte lacuna patet?

Marzial. in Luſcum furem, lib. 8. num. 59. quod et-
iam patet facile poſteſt autoritate D. Hieronymi
in tranſlatione loci Exodi cap. 21. verſ. 26. qui
lufcuſ utitur pro eo, cui oculus erutus eft: Si per-
eſſerit quipiam oculum ſervi ſui aut ancilla, &
lufcuſ eos fecerit, &c. & alia permulta poſſem ad-
huc adducere, niſi perfluum exiſtimarem; addo
tantummodo, quod co virio multi inſignes viſi la-
boraverint, ut Philippus Maceo Alexandri Magni
pater, de quo Q. Curtius lib. 2. & Annibal, de quo
idem Juvenal. ibidem:

Cum Getula ducem portaret bellum lufcum.
& Petronius Auli Vitellii ex Petronia filius teſte
Suet. in Vitellio cap. 6. Et Antig. oꝝ ꝑoꝝ Plutarch.
in lib. de lib. educ. & Macr. Saturn. lib. 7. cap. 3.
& Horatius Coctes, de quo Livius & Sertorius, de
quo idem Liv. & Plutarch. in ejus vita; & Lycurgus,
de quo Plat. in ejus vita. & ali, de quibus Al-
ciat. in l. Inter ſtrips. §. verum eſt. ff. de verborum
ſignis, ex quibus conſat, multum diuerſum lufcum
a lufcioſo, quod conſimunt etiam; quia a lufcitoſe,
& lufcioſo non formatur verbum, a lufco vero ma-
xime; dicimus enim eluſcare; quo verbo utuntur
Legumperit in l. ſed & ſi quiscumque. §. ſi Magister.
ff. ad l. Aquilam, quod oculum eruere, ſeu effode-
re, vel excutere, vel excluere, & lufcum facere de-
not. Terent. in Phorm. Act. 5. Scen. 8.
Vel oculum exclude, eft ubi vos ulcicari locus.
Facete Plaut. in Menæchm. Act. 5. Scen. 7. ad id
verbum ſignificandum:

— Face ut oculi locus in capite appareat.

Ex quibus videri poſteſt, non minus quam erra-
verit Mercurialis, eraſſe etiam Gloss. Margin. hic,
6 cum lufcitionem, & eluſcationem unum idemque
vitium eſſe putaverit, cum diuersum quid fint, &

ex lufco eluſcatione formetur, ex lufcitoſe lufciosus,
vel lufcitoſus. Sen. lib. 3. de Benef. cap. 1. Lufci-
toſi, inquit, oculi ſunt, qui lucem reformat, quæ
opinio, vide quam veritatem habeat ex superiori-
bus. & in eundem errorem impegit Glo. in l. Nec
ſpinæ. ff. de iuriſ & facti ignorantia. & Marc. Do-
nat. bſf. Med. mirab. lib. 2. cap. 10. Adnotare in-
ſuper liber hic Alciati errorem Paſverg. lib. 6. cap. 12.
qui lippum, & myopem eodem affectu laborare
credidit, cum tamē admodum diuerso laborent, 8
etiam in communis modo loquendi; lippitudo nam-
que eft inflamatio tunicae oculorum adnatæ. Gal.
2. ad Glame, vel eft pruriens oculorum cum rubi-
ne. Card. comm. 6. Aphor. 18. licet & oculorum il-
lacrymationi a nonnullis aptetur teſtante Mercur.
lib. 1. cap. 38. ex lippitudine vero lippus dicitur;
quid autem myops, jam patet, verum quidem eft,
abuſive lippum accipi pro debiliter vidente, ſed ra-
ro, & impropicie.

Idem quoque Mercurial. ibid quodam redar-
guebat, qui eam differentiam ponebant inter Myo-
pes, & Nyctalopes, ut Myopes eſſent lufcitoſi na-
tura, Nyctalopes lufcitoſi ex morbo, cuius rei falita-
tem ipſe ex hoc probare precipue ſtudet, quod apud ll. deliberatum fit, ferros ex natura myopes
redimi non debere, ſed eos tantum, qui myopes ex
morbo faciunt. Mihi nunquam tale quid apud ll.
animadvertere licuit; illud tantummodo notum ha-
beo, & Paul. & Aet. & auctore Finit. Med. Gal.
adſcrip. in lib. Ifaggoz, affirmat Myopiam eſſe
dispositionem à nativitate, vel ab ortu contraclam,
& idcirco nullum huic paſſionis præſcribunt re-
medium, qui pro infanib[ile] eam ducunt, cum connat-
uralis fit, ac profecto raro admodum, & fortasse
nunquam myopem proprie ſic dictum, ex morbo fa-
ctum, ſed temper ex natura vitio tamē exiſtere
comperies. quamobrem non omnino improbanda
corum ſententia eft, quos improbat Mercurialis;
ratio vero cum myopes à natura ſolummodo fint, & 10
non à morbo, ea eſſe poſteſt, quia Myopes, ut Alex.
placet problem. ſupra citato 74. & Alb. Magn. de Ani-
mal. lib. 1. cap. 7. fiunt ex ſpiritu viſivo nimis tenui,
puro, ac ſincero, qui longe ducet a lumine externo
facile diſpatterit; itaque cum viſibilita longius abſunt,
videre ea oculus non poſteſt, ſed bene, cum propriis
accidenti; & ea de re videbis Myopes etiam charac-
teres minutissimos & legera, & conſcriberis, ut
Ariftot. notat locis ſupra aleg. & ipſi experientia
confirmat; non videtur ergo, quod ea ſpiritum te-
nuis, ac ſinceritas a morbo provenire queat, ſed
ab ipſa tantum naturali diſpoſitione. Contra vero in
Nyctalope evenit, quæ a crassitate humorum, & ob-
ſcuritate ſpirituum magis fit, & ad Arift. auctora-
tē Mercuriali adducat, quod Myopia ex morbo
fiat, dicimus enim eluſcare; quo verbo utuntur
Legumperit in l. ſed & ſi quiscumque. §. ſi Magister.
ff. ad l. Aquilam, quod oculum eruere, ſeu effode-
re, vel excutere, vel excluere, & lufcum facere de-
not. Terent. in Phorm. Act. 5. Scen. 8.
Vel oculum exclude, eft ubi vos ulcicari locus.
Facete Plaut. in Menæchm. Act. 5. Scen. 7. ad id
verbum ſignificandum:

ij. K 2 Ripa

Ripa in tract. de noct. temp. cap. 57. num. 33. Aristotelem itaque de posteriori intellectissime dicamus, autores autem, qui eam differentiam inter Myopiam, & Nyctalopiam posuerunt, de priori intellectissime, non de posteriori.

Sed jam de Nyctalope loquarum, quam ipse Iureconsultus apertissimis verbis declaravit, quidnam fir. dicens, esse eam affectionem, ubi quis neque matutino, neque vespertino tempore viderit, sed nocturno Medicorum nonnullos, ut refert Mercur. ubi supra, voluisse Nyctalopem esse, ubi quis inter diu non viderit, noctu maxime, ad hoc autem nihil additum est pro eius dubia solutione ab ipso Mercuriali, cum tamen conferat ejus opinio non illum fuisse auctorem definitum Medic. Galen. ad script. in Ifagog. dicentem: Nyctalopes, ubi interdiu non cernant, noctu conspicuntur; & alios, quos adducit Hermon. Barb. in Glos. ad Plin. in verb. Inscris. & ex Iureconsultis Alciat. in precit. l. Inter Iuprimum. 6. verum est. Sed etiam ipsum Hipp. 2. p. 2. in fin. sic afferentem: Quos Nyctalopes nuncupamus, qui noctu cernunt, &c. tamen nonnulli sententiam hanc improbantes, ad hanc Hipp. autoritatem respondentes, dicunt, deesse hi particulare negativam, legique debere: qui noctu non cernunt; sed fortasse neque Hipp. textui deessit negatio, neque ii, qui eam opinionem fecerit, temere id praefaterunt, quippe cum multi doctissimi viri, inter quos est Avic. 3. 3. tract. 4. cap. 7. Alb. Mag. 1. de Anim. cap. 7. Valec. lib. 2. Philon. cap. 31. Savonarol. tract. 6. cap. 3. r. 32. in tract. mag. (qui hunc affectum Aliar, vel Aligiebar, vocat, vel Agilopam) Vallef. in 4. Epid. textu 118. Curtius Marinell. lib. 3. de morb. nob. par. Anim. cap. 21. Guilielm. Ader de Agor. & morb. Euang. par. 3. enarr. 12. prob. 4. & ipse Mercurialis ubi supra, de hac affectione meminire, de qua tamen ceteri non loquuntur, esse vero hanc affectionem quarundam avium propriam, quas nocturnas vocamus, patet ex scriptoribus naturalibus. Arift. 5. de hist. anim. c. 34. Alb. Mag. ubi supra. Gelsier. tom. 3. cap. de Buovo. Aldrovand. Ornithol. lib. 8. cap. 1. ubi & ejus relationem habes, & apud Taddeum in Ifagog. Ioann. iii. & de aliis apud Nancel. ex Plin. in prefat. analog. cap. 7. & inter Iureconsultos idem Polyd. Ripa ubi supra. cap. 15. per tot. de quibus eriam Francile. Petr. in Lyricis suis, part. 1. carm. 17. ita cecinit:

Sono animali al mondo di si altera
Visita, ch'incontro al Sol pur si difende,
Altro però, ch'il gran lumne gli offende,
Non escon fuor, se non verso la sera.

Quinetiam Arift. 5. de gener. Anim. cap. 1. dicebat, ceteros oculos interdiu acute cernere non posse, sed noctu maxime, ob rationem, de qua ibid. Ad haec addo dubium, quod movere supra citatus Ripa ibidem c. 9. num. 3. scilicet Nyctalopes, hoc est Felinos oculos habentes, quod noctu cernant, an sati vidisse decidendi id, de quo agitur, & Iudicis arbitrio remittit decidendum. Denique, ut tradit Cardan. Quadrupedia omnia noctu vident, canes, lupi, lepores, equi, asini, boves. lib. 10. de fustil. in fin. Plinius etiam lib. 7. cap. 2. nasci in Albania quodcum homines dicunt glauca oculorum acie, qui noctu plus quam interdiu cernant; & plures historias hominem, qui noctu cernunt, habes apud Majolum dier. comic. coll. 4.

Talem ergo affectionem dari, & a morbo, & a Natura provenire posse, jam satis patet; & cum

haec multo majoris considerationis sit, ut quae afferat visum interdiu, quando maxime necessarius est, miro, quod Autores omnes, hac relictâ, de ea, que levioris momenti est, foliūmodo mentionem habuerint; in majorem quoque admirationem me traheret id, quod huc passio nullum fortita esset nomen, nisi mihi persuaderem ex supracitatis auctoritatibus & rationibus, non aliud habere nomen, quam Nyctalopus, seu Noctilupus, immo magis aptari huic passioni, quam contrarie, licet Manard. epist. lib. 8. epist. 3. contrarium velit, sed quis viderit Noctilupus nomen à natura deductum, cui huc pali- 15

stio magis convenit, quam quæ ei est opposita. Dus ergo Nyctalopes species eam dicamus, ut ex Medicis Vallef. lib. 4. Epidem. text. 118. & inter Iureconsultos Alciat. in cit. l. inter Iuprimum. 6. codem. de hac jam diximus, de alia omnes volunt, & ex hoc legitimo textu colligitur, quod sit passio, in qua homo, neque matutino, neque vespertino tempore viderit. Gal. 2. Meth. cap. 1. claff. 7. & in lib. de ocul. part. 6. 17 cap. 10. Alex. Trall. lib. 2. cap. 6. Act. Paul. Avic. & Alb. Mag. ubi supra. Raf. 2. Contin. Allahar. in tract. 5. cap. 12. Manard. epist. lib. 7. Epist. 3. Rondolet. in merch. lib. 1. cap. 59. Marcel. Domat. histor. mirab. lib. 2. cap. 10. Vallef. in Epid. lib. 6. 6. 7. text. 1. Cæl. Rhodig. lect. Ant. lib. 12. cap. 5. & omnes alii, ante quoctiam ipse Hipp. idem testatus est 4. Epidem. in fin. ubi eos, qui nocturna cœciditudine laborabant, Nyctalopes dici tradit.

Cum ergo detur passio, in qua homo interdiu 18 non cernit, noctu maxime, de ea quæret hic aliquis, an faciat redhibitionem locum, ac respundendum, multo magis ex hac, quam ex Nyctalope communiter occurrit, locum redhibitioni dari debet, ut quæ majus impedimentum pariat, quam illa, & fortasse quia nullum circa id dubium intercedere potest, idcirco de ea Iureconsulti mentionem non habuit. ac de ea passione hæc sufficiunt, si modo illud admoneamus, eam à Cefeo lib. 6. sua Med. cap. 6. vocari, oculorum imbecillitatem, nimis communis vocabulo & impripro, à Plinio vero libro 2. cap. 7. & lib. 28. cap. 11. nominari lucifem, & ea affectiones, lucifios, cuius opinionem videtur secutus A. M. Lufit. Cura. med. cent. 5. cur. 77. & Marcell. Donat. ubi supra. & Amatus eam Nulcifolam vocat affectionem, sed nomen hoc esse proprium myopiam, non Nyctalopis, jam demonstratum est.

Textus præterea in l. qui clavum hic. de oculorum prominentia verba faciens, sanos esse dixit eos, quibus oculi prominent, cum tamen oculorum prominentia duplex existat, videndum, de qua intelligat Iureconsultus, effin quamdam oculorum prominentia Græcis Ecpiesmos dicta, Latinis vero modo oculi expresso, modo oculi exitus, modo procedientia (licet oculi procidentiam Paul. lib. 3. cap. 22. quam Protopsim dici Græcis tradit, diverlum quid faciat al. Ecpiesmo) que & à morbo cauſis fit, & maxima morbo est, de hac Paul. ubi proxima. Aest. 7. cap. 35. Avic. 3. 3. tract. 6. cap. 30. Alfar. in tract. 4. sect. 4. cap. 3. & ex recentioribus For. ref. Obser. lib. 11. Obser. 40. In hac affectione, vel ex dolore, vel ex aliquo conatu, ut in partu laborioso, vel alii ex cauſis, quas predicti Autores enumerant, oculi ad extra profili, & extra frontem prouere, & in terram cadere videntur. In lippitudine quoque oculi prominent, ac tument, ut notum est, unde Plaut. in Mil. Glo. Act. 4. scen. 6.

Cubane

Cubane in navi lippam, acque oculi torquidis,
Nauclerus dicit, quæ illas advenit mibi.

Hæc igitur, & his similes oculorum prominentia accidentaria sunt, & à morbo, vel morbo causa sunt, sed eft quedam prominentia non à morbo, sed à natura cauſata, ut lippis ipsi notum est, Iureconsulto ergo non de priori, sed de hac posteriori intellectissime certum est; quia licet tradiderint doctissimi viri (quod etiam quotidianæ experientia 21 edocet) oculos prominentes minus videat, quam intus conditos. Arift. 1. de hist. Anim. cap. 10. & 5. de Gener. cor. cap. 1. Galen. in lib. Quod Anim. mor. cap. 7. qui & i. Arift. locum afferit. Alb. Mag. 19. de Animal. Vgo Senen. in Gal. Tegni libro secundo, pars. 60. Gord. in l. parti. 3. rubr. 3. cap. 6. Montale. Optic. lib. 2. cap. 8. & Cæl. Rhodig. lect. Ant. lib. 3. cap. 28. tamen quia hoc impedimentum non 22 magnum est, idcirco ii, qui Natura prominentes oculos habent, redhiberi non debent, præterquam quod, si aliquod hic peccatum adfert, ementi jam illud latius superque notum esse potest.

Porro cum Vlpianus hic etiam de strabofitis minerit, cum pro fano pronuncians, ejus nominis occasione dicendum occurrit, utrum omnis strabofitus, vel strabofitas ita innocua sit, ut recte quisvis straboforo pro fano pronunciaris possit: sciendum enim, 23 quod tametibi strabofones in communis loquendi modo ii columnmodo dicantur, quibus ex humoris crystallini perversione oculus ad dextram, vel ad sinistram partem cum tortuositate, & inventuſtate quadam declinat (alias enim si leviter id fiat, & cum venustate, tunc tales Peti dicuntur, quemque suffice Venerem fabulantur, recte Cæl. Rhod. lib. 14. cap.

24 19.) tamen strabofitus fit etiam ex ejusdem humoris elevatione, vel depræfitione à suo naturali loco, ut tradit Gal. 1. de simp. caus. cap. 2. claff. 3. & quod multo magis attendendum duco, illud est, quod in strabofino, qui fit ex ejus humoris declinatione ad dextram, vel ad sinistram parum, vel nihil incommodi percipi solet, in aliis vero res, quæ oculis objiciuntur geminae videntur, ut idem Gal. ibid. tradit, & Avic. 3. 3. tr. 2. cap. 28. cuius symptomatis causam vide apud Arift. prob. 6. 31. problem. 11. relat. per Mercurial. ubi supra, & apud Alexander. lib. 1. problem. 125. Montal. Opt. lib. 3. art. 4. Timpler. in Opt. sist. lib. 2. cap. 1. problem. 7. Fit præter causas, ab us enarratis etiam ex brietate, unde Nicand. in Aiphix.

— Apparet genuinum quæcumque videtur,
Sicut nocte solent, qui vina bibere merata.

Et Invenal. fat. 6.

— Cum iam vertigine tectum
Ambulas, & geminis exortis mensa lucernis.

Immo etiam data opera interdum, & oculi manus supposita, nveroq; viforio elevato, vel depræfitione earum geminatio appetat, quod Gal. ipse dicebat lib. codem. & Lucret. notavi lib. 4. dicens:

At si forte oculo manus uni subdita sub ter
Prelis, cum quodam seruſiſ, ut videtur
Omnia, que tumid, fieri tum bina tenuo:
Bina lucernarum florenter lumen flammis,
Brinque per rotas a deis geminata superlex:
Et duplices hominum facies, & corpora bina.

Hez igitur affectio videtur aliqui consideratione digna, ego enim cum hominem curarem, qui ex dexteræ partis paralyse in hoc symptomata inciderat, notavi illum maximum ex eo impedimentum percipere, quippe qui non illico affequebatur manus

tangendo, id quod oculis videre putabat, nam interea falsam rei imaginem secutus, rem apprehendere statim non poterat, ita ut cogeretur, cum quid operosum præfare veller, alterum ex oculis claudere. & similem casum narrat Marc. Donat. lib. 2. bis. m. cap. 8. Tamen crediderim non esse tale hoc viños impeditum, ut illius causa locus redhibitioni dari debeat.

Obiter autem hic quid interfit inter strabofitatem, & limitatum videndum, limis ergo oculis alpicere videtur id esse, quod vulgo dicimus guardas fortis oculi, vel rectius guardas con la coda deli oculi. Plaut. in Mil. Glo. Act. 4. scen. 6.

Aspice limis oculis, in illis se videre nos sentiant.

Allii tamen potius transferitis oculis intueri dicunt, unde est, quod per limitatum tranverſi, ac depravari oculos hominibus accidat, cujus rei causam quærebat Arift. prob. 6. 31. problem. 28. quod pueris præcipue accidere confluat, cum ex tranverſo lumine, vel aliud quid sèpius alpicere conuantur, unde strabofones facilis negotio efficiuntur. in hoc sensu acceptum est à Plat. in Criton. sen de eo quod agend. est. in iis verbis: Et omnes quibus cura est patria, alpicent limis te oculis corruptorem legum exifiuntates; limitas ergo est oculorum transferitis spontanea, strabofitis transferſo eorundem coacta, ac perpetua.

Reliquum est, ut breviter de quibusdam aliis visionis, & oculorum vitis aliquod dicamus, de quibus Iureconsulti non meminerunt, ac præterim de iis, quæ majorē dubitationem inferre possent: cetera enim, in quibus nulla hascitatio intercedere potest, libens omittam, ut eft viſus obscuritas, seu rotulis ablatio, Gracis Amaurosis dicta, quibusdam Latinobarbaris Gutta ferena, suffusio, Gracis Hyposchima, vulgo catarracta appellata, Albugo, seu nebula, vel nebula, Gracis Nephelæ, vel Leuchimata vocata, lippiduto Gracis Ophthalmia, & alia hujusmodi, quæ quoniā infinita visionem ledunt, jure hominem jumentaque morboſa reddit, & quæ ex ea cauſa redhiberi possunt ex hujus editi dispositione, sicuti & alia, quæ ob eorum levitatem nullius considerationis esse videntur, de quibus omnibus diligissime Arabes omnes petrabant, in ea enim re multo quam Graci & Latini, diligenter extire.

Tria ergo tantummodo vita in medium adducam, quæ maxime dubium excitare possent, numerum Pupillæ constrictiōnem, seu diminutionem, Gracis phthisim, & atrophiam pupillæ dictam, aliis Latinis pupillæ tabem. Viſus debilitatem Amblyopia vocant Graci, & glaucomen, seu glaucomen, quæ glaucoma illis appellatur. Et primo, Pupillæ 27 immunitio non videtur facere hominem morbosum, quia ut Paulo, Actio, aliisque, quos adducit Mercurialis, in Prelud. de morb. ocul. cap. 8. (licet ille contrarius existat) in pupillæ constrictione visibilia objecta majora videntur, quæ sint, nam pupilla angustior viſum acutissimum efficit. Gal. loco citato primo, sympt. caus. cap. 2. & lib. de ocul. cap. 3. pars. 4. claff. 7. non modo ergo morboſa non est Pupillæ immunitio, sed maxime confert ad oculorum operationem. Verumtamen si distinguamus 29 inter pupillæ naturalem, & adventitiam ac morboſam constrictiōnem, ejus rei veritatem facile inventemus; siquidem Gal. de naturali loquitur, nam adventitiā & morboſam viſum incommodare ipse idem Gal. ibidem tradit, non ex se, ut loco citato, de oculi

114 de oculis ille dicit, sed propter caussam, ex qua pupilla angustior sit, immo *I. de symptom. caus. ubi supra*, molestiore voluit esse pupillam angustiam adventitiam, quam dilatationem, licet effectus is, quem Graci Mydriasm dicunt, maxime visum impedit, etiam naturalis sit, ut ex ipso, & aliis patere potest.

31 Præterea ex visus debilitate non videbatur servus in redhibitione esse, quia lex hic non attendit quodcunque membra, actionisque impedimentum, sed infirmum lectionem; itaque dicendum est, non quamvis visus debilitatem, sed infirmum dare redhibitionem locum.

Res tamen altera decernenda est, nam si visus aliquo ex morbo debilitetur, jam hac debilitas via est in totalem visus ablationem, & cæcitatem, quamobrem nisi modica valde sit, & naturalis, non vera adventitia, ex ea redhiberi servus absq; dubio poterit.

Denique idem dubium de glaucomine intercedere posset, que visus obscuritas est ex humoris crystallini crastifacie, unde glaucomam ob oculos objiceret, quasi proverbia dicitur, hoc est, hominem fallere ac decipere. Plaut. in Milit. Glor. Act. 2. Scena 1.

*Ei nos fæcilius fabricis, ac doctis dolis
Glaucoman ob oculos obiciemus.*

Dicendum vero idem prorsus in hoc casu, quod in superiori jam dictum est.

S V M M A R I V M.

- 1 Qui aliquo dente caret, non est morbosus.
- 2 Cui plures dentes defunt, morbosus est.
- 3 Dentes homini maxime ex usu sunt.
- 4 Ruminantia solis inferioribus dentibus dotata.
- 5 Edentulus redhiberi debet.
- 6 Dentum in masticatione non est idem usus.
- 7 Pueri edentuli, quo tempore morbosus dici possent.
- 8 Septem cum fit, nondum edidit dentes, proverbiū.
- 10 Dentes in quibus peccent.
- 11 Is, cui os olet, an sit morbosus. & vide num. 13.
- 12 Pro hircos quid intellexi textus.
- 13 Si os alius oleum ex densis corruptione, an redhibendus.
- 15 Antiadæ habens, an sit morbosus.
- 16 Antiadæ non sunt tumores veluti scrophulae.
- 17 Antiadæ habens, si ex iis reconvalescit, non potest redhiberi, scrophulae habens potest.
- 18 Gutturosi oculi que prominentibus sani.
- 19 Gutturosi qui dicantur.
- 21 Gutturosi ex tumore frigido guttosis, an redhibendi.

De oris foeditate, edentulis, gutturosis, & antiadas habentibus.

Q V E S T I O N E XI.

*Ad l. Qui Clavum. §. Is cui os olet. & §. si qui. ad l. Queritur. §. si quis Antiadas.
& ad l. Cui dens.*

1 Ametis recte determinaverit Iurisperitus hic in l. Cui dens, eum, qui dente aliquo caret non esse morbosum, controverti tamen potest, an is, cui plures dentes defunt, morbosus dici debeat,

& ex quorum præcipue amissione magis ladeatur.

Dentes enim homini maxime ex usu sunt, non solus adatterendos cibos, sed etiam ad loquelas concinmandam, ad sapores distingudos, & ad alia, ut Gal. docet 16, de usu par. cap. 2. & Vessal. lib. 1. Fabr. cap. 11. præcipuum vero eorum munus esse, ut solidos cibos alterant, quo facilius à stomacho concoqui valent, omnibus in confessu est; absque tali enim ciborum attritione stomachus plurimum in concoctione laboraret, & animal in pleroque morbos facilis negotio labefetur; quamobrem recte provida natura, quo nonnulla animantia 4 foliis inferioribus dentibus dotaverat, superiores denegans, ea ruminare voluit, hoc est, jam ingestum cibum, qui ex superiorum dentium defectu non potuerat, ut neceſſe erat, conteri, denou in os revocare, ac nova masticatione conficer, pluribus ventriculis ad eam rem dicatis, ut docent Arist. in libb. de hist. Anim. & lib. 3. de Anim. cap. 14. Gal. in Hipp. de Aricul. comm. 1. text. 28. & Emilian. in hist. de Rumin. sint. 2.

Ergo cum ex defectu dentium maximum incommodum homo consecutus sit, jure merito dici posset, edentulum redhiberi debere, hoc est, qui 5 vel omnibus, vel pluribus dentibus caret; nam idcirco tales servi respuntur ab Halyabb. libro 1. Theor. cap. 23.

Dentum tamen non omnium in masticatione, & 6 aliis muneribus idem usus, ut docet Gal. cit. lib. de usu par. & Anatomici omnes; Vessal. ubi supra. Columb. lib. 1. cap. 10. Laur. lib. 2. cap. 21. & ante eos Arist. 3. de part. Anim. cap. 1. & Cic. lib. 2. de Nat. Deor. trans. med. Incisorum enim horum est, anteriores, superiores quatuor, inferiores totidem, qui cibos dividunt ac incident, magis quam canini, hoc est, qui potest hos utrinque acuti cernunt, necessarii esse videntur; molares vero magis, quam incisorum, quia ultima, ac exquisita attritione cibos molant, quod vel leviter negotio, abhile incisorum opera praefatae possent; quamobrem in masticatione uero magis 7 morbosus dicendum est, qui molaribus, quam qui cæteris careret, contra in uero loquelæ, anteriores enim ad hunc usum magis conferre palam est, ut praedicti omnes fatentur. Sed queritur, Pueri si edentuli permaneant, ad quodnam usq; tempus pro non morbosus habendi: Nam enim eadem lex cui dens. puerorum, antequam dentes emittant, morbosus non esse firmat. Dicendum, terminum dentitionis in pueris esse septimum annum, ut Hipp. testatur in lib. de Carnib. & Arist. & pater ex Paracemia illa: Septennis 9 cum sit, nondum edidit dentes, quæ in fatus, & tardi ingenii virōs dicebatur, ergo eo termino tranfacto, prius edentuli morbosus ad hunc effectum dicendi.

Dentes porro præterquam quod aliquando decidunt, solent etiam in aliis quibusdam peccare, ut quando extra os prominent, quando superfluent, 10 quando dolent, quando corrumpuntur. sed neque cum superfluent, neque cum prominent, una dempta oris decentia, illius in se vitium habent, at si corrumpantur, tunc & oris foetorem, de quo infra, & maximis aliquando dolores excitare possunt; quin etiam si abique eo, quod corrumpantur, sepe dolent, & ex levi causa, & frequenter, fortasse non injuria redhibitioni caussam darent, nam dentium dolor est inter omnes acutissimus, & maximis tormentis adæquandus, ut Celsus testatur libro 2. cap. 9. ex quo ex Iureconsultis repetit Tirago. de leg.

de leg. consim. l. 15. num. 43. adeo enim acerbus est, ut ex eo homo interdum infanire videatur, ut testatur Alex. Bened. lib. 6. sue præl. cap. 4. qui etiam solum hominem dentium cruciatum vexari tradit. 11 De eo, cui os olet, distinguunt Text. hic in l. Qui clavum. §. Is cui os, quod si ex illuvie, hoc est, ex oris inundatione, seu potius ex ciborum multorum ingestione, eorumdemque indigestione id eveniat, morbosus dici non debet; si vero ex hepatis, vel 12 pulmonis vitio, maxime. Ibidem vero hircosum non esse morbosum voluit, pro hircoso, non tantum illum, cui os, sed cui alæ, inguina, pedes, vel alia qualitas corporis pars male olet, velut hircus, ut Gloss. ibid. atque idem est hircosus, ac male obens. Plaut. in Mercat. Act. 3. Scen. 3.

*Quoniam si etatis plene, anima fatida,
Senex hircosus, tu osculare mulierem?
Vix ei adveniens vomitum excutias mulierem?* unde Centuriones, eo quod ob sudorem ex labore in exercitu male olebant, hircosus à Persio appellati, Sat. 3.

Hic aliquis de gente hircosa Centurionum.
Horat. in Epop. Od. 2.

Polypus, an gravis hirsutus cubet hircus in alis.

Et lib. 1. ferm. 2. & lib. 2. sat. 4.

Papilio Rosfillus olet, Gorgonius hircus.

Dicendum mihi videtur, quod tametsi Legumperitus omnius hæc recte determinaverit, egeat tamē declaratio eius verba, nimurum, quod idcirco morbosum non sit os alius olere, quia hoc ex illuvie oris solet nonnullis accidere, ergo siquidem id 13 ex oris illuvie accidat, verum quidem id est, sed aliquando sunt, quibus cibus in stomacho corruptitur, unde oris foetus odor emanat; in quo casu licet ex oris illuvie illud dici possit esse, tamen pro non morbosus hic nunquam esset pronunciandus, cum major subsistit vitium, ex quo oris malus odor enascitur, quod non facile etiam emendari potest: unde maxime ad hæc animum advertit Alihabb. in eligendis servis, lib. 1. Theor. cap. 23. sed quid si ex dentis corruptione id eveniat? hoc non habet tale in se vitium, ut non possit facile amoveri. idcirco non redhibebitur servus ex hac caussa, nisi multos habent dentes corruptos.

In dubio præterea revocat Iureconsultus, an is,

15 qui Antiadas habet, morbosus sit, ac cam rem conditionaliter decidit, nimurum, quod si Antiadas sint inveniatur, & qui facile disenti non possint fauicium tumores, antiadas habens vitiosum sit, ac profecto antiadas nihil aliud esse patet auctoritate Gal. 3. de sympl. caus. cap. 4. class. 3. Paul. lib. 3. cap. 26. & lib. 6. cap. 35. Act. ferm. 8. cap. 48. Cardan. 3. Apber. 26. quod etiam ex Iureconsultis notar Alciat. Prætermis lib. 1. & Bud. in Pand. in l. Queritur. §. si quis Antiadas hic, non tamen sunt tumores hi velut scrophulae, ut Gloss. hic voluit, immo multo differunt & in loco, & in materia, & in modo affligendi, & in curatione difficultate, & in aliis. In loco, quia antiadas sunt tumores tonsillarum, seu glandularum utrimq; in fauicium existentium, quæ & ipsæ Antiadas vocantur; & vice versa hi tumores appellantur Tonfilla, vide Ccel. Rhod. lib. 4. let. antiqu. cap. 2. Scrophula vero sunt tumores glandularum in universo corpore, sed præfertur in collo existentium. In materia differenti, quia Antiadas ex

S V M M A R I V M.

- 1 Vari, & Vatii, qui ex Glossa.
- 2 Blæfus dicuntur is, qui pedum imbecillitate laborat.
- 3 Vari proprie qui, contr. num. 5.
- 4 Vatii qui, contrarium num. seq.
- 6 Blæfavrura, quae dicuntur.
- 7 Blæf dicuntur, quibus crura extra obtorta sunt.
- 8 Rheebe qui apud Galenum.
- 9 Vari minus, Valgi magis incommunctorum in flando.
- 10 Valgi redhibebit debent.
- 11 Claudorum diversagenera.
- 12 Redhibito locum habet, ubi appetet insignis lesio.
- 13 Claudi sunt malorum morum.
- 14 Varicofus sanus non est.
- 15 Varix quid.

comitantur hæc enim ut plurimum prægnantiam, & alia alijs magis ac minus familiaria sunt.

Tertio loco de puerpera loquitur Textus, de qua etiam ea cautione determinat Vlpianus, ut sana sit, si modo nihil extrinsecus accidisset, quod corpus ejus in aliquam valetudinem concesceret, ex quibus verbis hoc unum invenire voluit, quod Puerpera quantum ex puerpero est, ex sua natura pro sana judicanda, quia puerperum actio naturalis est, qua partus

¹⁴ purgamenta, puerpera & ipsa vocata ex utero ex-

pelluntur, non minus in menstrua purgatione excre-

menta, qua menstruum coadunatur, ergo eadem

ratio est de puerpera, qua de prægnante, cum utra-

que ad eundem finem operetur.

Dubitari tamen posset, an partu difficulte existen-
te, muliere tamen deinceps bene pariente, puerper-
iisque naturaliter procedentibus, puerpera sana di-
cenda sit, & videtur, quod non sit sana, quia facile
est laboriolo partu (licet de præsentis nulla latio ap-
pareat) potest puerpera deinceps in febrem & in alios
morbos incidere, ut notum est.

Secundo dubitari potest, utrum, si nihil extrinsecus
accidisset, sed undeque cunctis salvis existen-
tibus, ante absolutum tamen puerperium mulier fe-

¹⁶ bre, vel alio morbo corripiatur, redhiberi posset; &

ratio dubitandi est, quia multi Medici existimarent,

nullum morbum evenire in puerperio, qui ex par-

tus, & puerperii ipsius culpa non eveniat, de qua re-

¹⁷ latius lib. 1. barum ques. iii. 4. Dico, quod, cum in

rei veritate, ut etiam per l. his notatur, puerpera sa-

na sit, si febris, vel alio morbo non est culpa partus,

& puerperii corripiatur, redhibenda non sit, tan-

quam sana à principio non fuisset.

¹⁸ Tertio dubitari posset, an puerpera ex abortu fa-

na dici debet, & dico, quod nequaquam, quia ex

abortu, ut ex difficulti parti facile mulier in morbum

labi potest, immo habet proximanum dispositionem,

ut labatur, quamobrem sana non ex, etiam ex pre-

scripto natura eunibus purgationibus.

Succedit quartu loco iterulis, de qua maxima con-

tentio esse posset ob id, quod referit Vlpianus, &

¹⁹ lium ex Trebatio distingue, quod sana sit, si natu-

ra sterilis existat, si vero ex corporis vicio, minime;

videtur enim omnino contrarium esse decidere,

si ad sterilitatem respiciamus, & ratio est, qui

²⁰ cum præcipuum munus feminarum sit concipere, &

generare posse, ut hic, & sterili ex natura nullo mo-

do possit concipere, ex morbo vero facilius possit.

Alexand. Bened. lib. 25. cap. 12. illa quidem mor-

bola dicenda est, respectu sterilitatis, haec nequa-

quam, & sic quantum est ex hoc sterilitatis capite

illa redhiberi posset, haec non, neque videtur illa

evidens ratio pro textu adduci posse, si ad hoc caput

sterilitatis attendatur, posset quidem ex alio

capite defendi textus, nempe si dicere possemus, non re-

spectu sterilitatis dici morbosam, quia ex morbo

sterilis facta est, sed respectu morbi sterilitatem in-

dicentis, quamquam sequitur ex hoc, quod absolute

nulla sterilis, quatenus sterilis morbosam sit, quod ta-

men fallum est, cum non soluta ex sterilitate, sed eti-

am ex mille alijs causis morbosam ad sterilitatem

consequentibus morbosam sit. Ego absolute dicere,

quacumque sterilem esse morbosam, & jure red-

hiberi posse, quicquid ex Cælio Vlpianus, & ille ex

Trebatio dixerit.

²³ Quinto proponitur mulier ita arcta, ut mulier

fieri non possit, quas mulieres atretas, seu imperfora-

tas vocant, de quibus Mercurial. lib. 4. de morb.

mul. cap. 14 Hucher. de steril. libro secundo, & ali, qui de morbo mul. ex professo agunt, in his enim ante vulva ostium membrana obtenditur, quæ & egrefsum membrinis, & ingrefsum genitali virili prohibet. Iure igitur similes mulieres pro non sanis à Legumperito pronunciantur; non solum enim ex hoc quod virum admittere non possint, nec confe-²⁴ tum ex puerpero est, ex sua natura pro sana judicanda, quia puerperum actio naturalis est, qua partus

purgamenta, puerpera & ipsa vocata ex utero ex-

pelluntur, non minus in menstrua purgatione excre-

menta, qua menstruum coadunatur, ergo eadem

ratio est de puerpera, qua de prægnante, cum utra-

que ad eundem finem operetur.

Dubitari tamen posset, an partu difficulte existen-
te, muliere tamen deinceps bene pariente, puerper-
iisque naturaliter procedentibus, puerpera sana di-
cenda sit, & videatur, quod non sit sana, quia facile
est laboriolo partu (licet de præsentis nulla latio ap-
pareat) potest puerpera deinceps in febrem & in alios
morbos incidere, ut notum est.

Sed quia argumenti similitudo nos ad id invitat,

videamus qui dicendi sint valetudinarii, nam horum

multa apud Legumperitos sunt privilegia, ex iis,

¹² quos adducit Paril. de resgn. ben. lib. 5. q. 6. num. 10.

& Menoch. de arb. lib. 1. c. 65. num. 1. expedit ergo ipius, ut determinetur, qui valetudinarii nomine sint

insigniendi. Mercurial. lib. 6. var. leit. cap. 1. vide-

tur valetudinarios voluisse vocatos esse cauſarios :

Cauſarius, inquit, dicuntur tum ii, qui vi qua-

liber ex cauſa morbos incurruunt, tum qui aliquo cor-

poſt male habent; sed iidem Men. & Paril. loc. cit. ex

Innocentio dicebant, valetudinarii esse, qui pro-

pter corporis debilitatem est infirmus, & labo-

rat aliqua febre acuta; at hæc opinio vera non est,

neque distinguunt inter vere morbolum, & valetudi-

narium. multo minus distinguunt opinio Ioan. Andr. 14

apud eundem, quæ vult infirmos impliciter diciva-

letudinarios. Cujac. in comm. ad tit. Pandel. de ex-

cusat. ad 1. 8. & seqq. valetudinarios dici firmos eos,

qui perpetua, ac pertinaci valetudine afficiuntur. &

videtur hæc opinio una eademque cum superioribus,

ne Iurisperitos explicasse, quid in rei veritate

sint. Communis DD. opinio, de qua iidem Me-

nnoch. & Paril. ibidem num. 12. ea est, quod hoc re-

linquatur iudicis arbitrio; at neque haec quicquam

ad rem afferit, neque quicquam docet rei naturam

dicens, pendere ex Iudicis arbitrio, ut definitur,

quis dicatur valetudinarius; ante enim oportebat ex-

plicare, quis esset valetudinarius in genere, ut Index

sciat, quemnam oporteat considerare in ea re defini-

enda. Sed ex nostris Mercur. de art. gymn. lib. 4. cap.

8. Valetudinarios eos vocat, qui recenter à morbis

evaferunt, facientes eosdem cum convalescentibus,

sed pro valetudinariis acceptat plerosque senes,

quos ut valetudinarios curari voluit Galenus. Dica-

mus valetudinarius dici eum, qui ob sui corporis

debilitatem promptam habet dispositionem, ut infor-

metur facilime, & integra sanitatem non frui,

sed (ex) pessime ægrorat. non ergo mirum est, in l.

2. 6. sed & si non proper. ff. si quis aut. prægnantem dici

valetudinariam, quia ex facili ac modica causa æ-

grorata parata est. quia omnia optime declarat

Menoch. ubi supra numero 6.

Vltimo, circa recidivantes plura sunt querenda,

nimirum quis morbus si recidiva prioris, quanto

tempore ab recessu prioris morbi fecundus dici de-

beat recidiva, in quibus morbis timeatur ut pluri-

mum recidiva, an semper in pejori conditione sit

recidivans, & quam primo ægrorans, & alia similia.

Primo ergo recidiva dicitur morbus factus ex re-

liquiis praecedentibus morbi jam prægressi. elicitor ex

Hipp. Apber. 12. neque enim semper quando quis

de recenti ægroravit, & paucis intercessis diebus de-

novo ægrorat, recidivam contigisse dicendum, siqui-

dem

existimari non debuerit. Et quad primum ipse textus apertissimus verbis declaravit, iam dici debere, qui in pristinum statum, in quo erat ante ægritudinem, restitutus sit. Voluerunt autem lireconferti hac lege tacite cuidam objectioni respondere, quæ hinc emanare poterat, utrum scilicet, si servus vel jumentum ægraverit aliquando quovis, vel gravissimo morbo, quem venditor reticuerit, empor ex hoc capite polli utrumque redhibere. Lege ergo hac cautum est, ut talia habeant tantum si nunquam ægraverint, dummodo in pristinum statum restituuntur, & sana effecta; sana autem dicuntur animalia, que nec parte aliqua corporis dolent, & ad vite munera haudquaque sunt impedita. Galen. 6. de sanit. suend. cap. 5. class. 2. & de differ. morb. cap. 2. class. 3. Ex quibus eliciamus, non teneri venditorum, eos morbos mancipi vel jumenti enunciare, quos aliquando passiuntur, vel facile est, ut patiantur.

Sed quid dicendum est, si ante morbum servus optima, absoluta, & integra sanitatem fruēbat, postquam autem ex morbo reconvaluit, non tam exquisita sanitatem fruēretur? num pro sano minime habendus? Ac profecto si bene textus verba ponderentur, videtur lex desiderare ad hoc, ut sana dici possit, ut in pristinum statum redierit, ita ut ad eandem sanitatis integratatem, qua fruēbatur, remeaverit.

Dicendum tamen, quod cum sanitatis maxima sit latitudo, & sanum dicatur magis & minus. Galenus 1. de sanit. suend. cap. 5. multique sunt sanitatis gradus, quorum vix primum aliqui attingunt, alii etiam postremum assequuntib, tam priores, quam posteriores sani dicendi sunt; etiam ergo ad eundem gradum non pervenerit servus post superatum morbum, in quo permanebat ante morbi adventum, tamen sanus dicendus est, quia sanitatem habet. non ergo id ea verba in pristinum statum, important, quod eadem vires, & eandem ad amissum sanitatem recuperaverit, sed quod ad statum sanorum pervenerit, omni morbo liberatur.

Porro hæc contingit de convalescentibus, nimirum de iis qui recenter à morbo sani sunt facti, sed integras vires, ac pristinas adhuc non recuperant, dubitari, inquam, potest, an tales redhiberi debeant, si venditor de eo statu, in quo servus est, mentionem non fecerit. ac profecto cum convaleſcencia, & senium sunt affectus quidam medii inter sanitatem, & morbum. Gal. de sanit. suend. lib. 5. cap. 4. class. 2. ita ut in uno eodemque sanitatis gradu uterque status continetur, status autem senum quicunque sit, naturalis sit. Gal. 1. ejusd. cap. 5. 8 dicendum est etiam statum convalescentium esse naturalem, & ob id sanos dici debere, cum sanum, & secundum naturam convertantur, & sanum dici debet secundum Naturam. Gal. de sympt. cauf. cap. 1. class. 3. & ad id, quod objici posset, quod convalescentes ad vita munera exercenda sint impediti, & idcirco saltum ex hujus editi dispositione sanis dici non possint, preterquam quod, ut supra ex Galeno dixi, sani haudquaque ad vita munera exercenda impeditur, responderi facile potest, ne gando convalescentes ad ea munera impediti, concedendo tamen ea debiliter exercere; non tamen ob id possunt dici morbos, quia functionum imbecillitas non morbi statum nota est, ut Galen. loco ei-

cius. 1. 2. 6. sed & si non proper. ff. si quis aut. prægnantem dici valetudinariam, quia ex facili ac modica causa ægrorat, non ergo mirum est, in l. 2. 6. sed & si non proper. ff. si quis aut. prægnantem dici valetudinariam, quia ex facili ac modica causa ægrorat, non ergo mirum est, ut Galen. loco ei-

dem potest posterior morbus aliam habuisse causam, & sic non provenisse ex reliquo præcedentis infirmitatis, in quo casu posterior morbus non est dicendum recidiva prioris, & exemplo patet, & ex iis, quæ dixi lib. 1. tit. 4. quæst. 7. sed qui de recidiva noscere cupit, & præcipue quando sit vera recidiva, quando non. Taddaum legat in comm. supra citata Aphor. & alios ibi.

De tempore intermedii inter priorem morbum, & recidivam jam dixi in prædicta quæstione, & ad eam Lectorem remitto. Illud hoc loco addendum do, maximam esse differentiam inter recidivam, & exacerbationem, seu accesiōnēs quorundam morborum; unde non dicuntur recidivare Tertianarius, & Quartanarius quotiescumque de tertio in tertium, aut de quarto in quartum insultum morbi experientur; tunc enim unus est morbus, qui suam seriem, ac typum servat. Taddeus Flor. ubi supr. sic quoque neque Epilepticus, qui per Lunæ circuitus ægrotat, neque podagricus, qui in temporum mutationibus, ut in Solturis, vel æquinoctiis podagra detinetur, recidivare dici debent, nam ii morbi tales ex sua natura sunt, ut statim temporibus revertantur, & sic etiam de aliis est dicendum; unde etiam in intermedio tempore, ubi quietem habent, tales sanos non esse summo jure fancitum est, argumentum. Qui Tertianus hic, adverte tamen, Taddaum ubi supra, nolle in tempore quietis convenire his non men morbos, sed potius neuritis, quod idem est, ac valetudinarii, de quo supra, non tamen in omnibus casu debere habere locum hanc opinionem Taddæi crediderim, sed in iis solis, in quibus quies longior est, ut in Epilepticis, & Podagrīs; nam in Tertianariis, & Quartanariis alter crōdo sit sentendum, quicquid ille voluerit.

20 Tertio queratur in quibus morbis, ut plurimum timeatur recidiva, & dic, quod universaliter in omnibus, licet in nodulosis propria, quam in aliis: tunc enim aliqui, qui de facili reversione faciunt, ut Colicus dolor, Nephritis, Ophthalmia, Hydrocephalus, Melancholia, & hujusmodi. Contra alii sunt, qui difficulter revertuntur, aut recidivam faciunt, ut Morbilli, Quartana, Pleuritis, Phrenitis, & alii; statut enim a quibusdam, quod his morbis semel detentis, non amplius illis corripiantur; quod tamen salfum esse experientur docet; illud verum est, quod jam diximus, difficulter reverti, & recidivas non de facili solitos causare.

21 Denique dubitatur, an semper recidivans in pejori conditione sit, quam primo ægrotans. & videatur ex Hippocratis lib. de intern. aff. quod semper recidivans sit in pejori conditione, cum dicat: Morbus enim reversione faciens magis quam ab initio urget; rationem reddit Avic. 2. 4. træt. 1. cap. 95. in his verbis: Et recidivatio est deterior, quam radix, quoniam malitia, seu ægritudo est recidens, & natura, seu virtus est defessa, seu debilis; qua ratio est ad modum sensata, & in pluribus eam habere locum concedendum; in aliquibus tamen morbis evenit, ut potiori humorum pravorum quantitate absimulta, & modica relicta, contingat quidem recidiva, multo tamen priori morbo debilior.

Ceterum in l. Qui Tertiana, querendum est, qui morbi sint, de quibus ea lex intelligenda veniat; in textu enim solūmodo (& fortasse exempli gratia) hi quatuor morbi afferuntur, Tertiana nempe, Quartana, Epilepsia, Podagra; cum tamen alii per-

multi sint, qui his nature sunt non absimilis. dicendum ergo quod ex febribus de omnibus, que per circuitus repetunt, similiter, ut de Tertiana, & Quartana intelligendum, itaque & in Quintana, & sextana, & septimana, & octana, & nonana, & decumana, si quando eveniant similes decidendum est. Ceteri porro morbi, qui reversionem faciunt, & de quibus dici potest, quod illi affecti minime sibi vocandi sint etiam in interpolationis tempore, sunt in primis jam à l. nominati. dehinc vero frequens vertigo, Melancholia, & omnes infantiae species absque febre, Paralyticus, Ophthalmia, Suffusio, Catarrha vulgo dicta, dentium dolor, Asthma, & ejus species singulæ, sanguinis sputum, phthisis, dolor Colicus, Hydrocephalus singulæ species, remum, & vesicæ calculis, ani, & uteri procidentia, Hernia omnis, Haemorrhoides, Arthritis, & inter febres continuas hecchia, tandemque Gallicus morbus, de quo Grammat. decif. 58. n. 6. & ex nostris Bacc. lib. 3. de Therm. cap. 4. dicebant, quod ex eo nunquam reconveniebat patiens, & dare quidem inducias, non integrum pacem. Quinimo ex his nonnulli sunt, qui non fecus ac febres, per circuitionem repetunt, ut ophthalmia, capitis dolor, podagra, & alii, teste Gal. lib. 2. de diff. febr. cap. 13.

S V M M A R I V M.

- 1 Hydropicus est maxime morbus.
- 2 Pro clavo quid intellexerit Vlpianus.
- 3 Polypus quid sit.
- 4 Scævia cur non redhibeatur.
- 5 Manci sunt deteriorum morum.
- 6 Manici sunt deteriorum morum.
- 7 Multe neque ambidexteris sibi, neque manca.
- 8 Pars dexteræ cur sinistra fortior, & agilior. Vide ibid. & numero sequent.
- 9 Dextra & sinistrae Platone natura non differunt.
- 10 Motio origo est à dextræ.
- 11 Qui urinam facit manus est.
- 12 Vitium millione omnia redhibitione cauſſam datur.

De Hydropico, clavum habente, Polypofo, Scæva, & manco, & de urinam faciente.

Q Y A E S T I O X V.

Ad. l. Item Offilius. §. Item de Hydropico. l. Qui Clavum. §. 1. & §. Item sciendum. & l. Quæritur. §. Item de eo.

R Est postremo quædam adnotanda circa l. Item Offilius, & l. Qui clavum. & l. quæritur. ac in priori de hydropico dubitatur, an manus sit, de quo tamen nullo modo erat dubitandum, quia non solum manus non est, sed maxime morbus, cum maximopere à statu naturali recedat, & ad interium tendat; quod etiam magis videatur posse habere locum in una, quam in alia Hydrocephalus specie, cum ea plures sint, tamen nullatenus dubitare debemus, in omni specie maxime debere habere locum redhibitionem; immo non solum in Hydrocephalus facta, sed etiam in habitu Hydrocephali precedente, qui Cachexia nominatur; inanis ergo fuit inconclusi hæfatio.

Pro

Pro Clavo quid intellexerit Vlpianus, non ad eo in proposito est, clavus enim plures potest significare morbos: significat namque primo morbum quendam uera tunica oculi, qui interdum ita prominet, ut foras profili videatur, & tunc tumoris speciem præ se fert clavo non absimilis, de qua passione Galenus in libro de ocul. cap. 11. & in Intrud. cap. 15. in fin.

Secundo, Clavus est ulcus orbiculatum in pedis Planta, quod callus contraxit, ut habetur in finit. Medic. Galen. adscript. in fine.

Tertio, Clavus dicitur quidam dolor capitum in certa quadam ejus parte, utnotant multi practican- tium in propriis capitibus, de cap. dol. Valec. in Plior. parte prima, capite 1. Massar. libro 1. praet. capite septimo. Forest. Observar. libro nono, Observat. 62.

Quarto, Clavus vocatur tumor rotundus candidi coloris, clavorum capitibus non absimilis, qui in universo corpore enaefit, sed maxime pedibus familiaris est. Paulus libro sexto, capite 87. Act. sermon 14. cap. 87. Avic. 3. 4. trætatu 2. cap. 14. & ante hos Galen. de simplici medicamenta. & alibi, ex his acceptioribus præstat dicere, apud Le-gumperitum poftroram intelligentiam, quod declarare potest verborum series, inquit enim: Qui clavum habet, morbus est, veluti Polypus, constat enim, Polypus esse tumorem, unde inquit, quod tam is, qui habet tumorem Clavum dicatum, quam is, qui patitur tumorem. Polypus valerat, morbus est, & ita intellexit Gloss. hic.

3 Polypus autem tumor est propriæ naribus eveniens, diutus à similitudine Polypi pīcis, quod & carnem similem fortior, & non minus ac ille multos veluti pedes habeat, quibus effectum parere arripit, & arte complectitur: ea enim est pīcis illius natura; ubi enim quid apprehenderit, artificis harerit, ita ut vix divelli possit: unde Plautus in Aulul. Act. 1. Scen. 4.

Ego istos novi Polypos, qui, ubi quid tetigerim, teneant.

Ad ejus ergo pīcis similitudinem tumor iste Polypus appellatur, de quo Horat. Epod. Od. 12.

Polypos an gravis his suis cubet hinc in aliis. & de hoc tumore verba faciunt omnes practicantes in capp. propriis. Paul. libro sexto, capite 25. Actius sermon. sexto, capite 90. & ceteri omnes, de quo tamen nihil effatu dignum dicendum offeruntur.

4 Scava poro, qui & scævola dicitur, redhiberi non debet ob id, quod non videtur quicquam corporis usui nocere, sed recte judicat Legumperitus, redhibendum esse mancum, hoc est, qui

5 imbecillitate dexteræ labore, & sinistra pro dextera utitur, non solum enim ob usum membrorum manus redhibendus est, sed etiam quia constat,

mancos esse naturaliter deteriorum morum, quam ceteri homines sint, tradente Cardano. 7. Aphorism. 6 40. cuius rei cauſam in fine ille reddit, & Scal. ex-7 erit. 265. & nota hic ex ipso Cardano, Mulierem neque ambidexteram fieri, ut ibi ex Hipp., neque mancos, quod ille viderit. Quod tamen de mulieribus dicit Hipp., nimis non fieri ambidextras, non admittitur a Nancel. in Analog. libro 8. cap. 4. exercitatione enim tales fieri mulieres ipse vidit; tamen ut defendat Hipp., dicit illum voluisse mulieres non nasci ambidextras, non negare autem quod exercitatione fieri non possint. Sed novi

Liber II.

ipse principem mulierem ambidexteram.

Sed pro Medicis ac Philosophis videri posset 8 hic, unde sit, quod pars dextra sit sinistra & fortior, & agilior; cuius rei licet promptam habeat rationem Philosophus, nempe quod dextræ partes calidiores sint sinistris, & majori spirituum copia affluentes, ac quod illas regat calor visceris sui, ut dicebat Macrobi. Saturn. libro 7. capite 4. alias tamen cauſas adducit Holler. Aphor. sectione 7. Aphor. 44. & Alex. Bened. de part. humani corporis, libro 3. capite 12. quas apud ipsos vide; utnam ex Amato adducam, quam sensu ipso occultato, & experientia confirmatam ipse notavit Centur. 4. Cwat. ultima. ponderans enim simul in eadem bilance ossa brachii dextri, & sinistri, ponderosiora adinvenit dextra, non in uno tantum cadavere, sed in omnibus etiam in ipsis puerulis, qui adhuc eas partes nullo modo exerceantur. In cujus rei confirmationem illud facit, quod plerumque partes dextræ crassiores sunt sinistris; hoc facile exprimus in calceamentis, cum enim calcemur, pes dexter laxior indiget calceamento, qua crassior, ut uniusquisque in seipso adnotare potest. Quomodo vero sicut ambidexteri, hoc est, qui utroque brachio valide & indifferenter utuntur, exponit Galen. comm. 7. Aphor. 44. ubi & cur nulla mulier ambidextera fiat ex Hippocrate; quia Medicus apud eum videat, & apud Armatum, ubi supra, & apud alios in expositione ejus Aphorismi, lumen confutus autem si haec ipsa scire cupit, aeat Tirachel. de leg. Commb. Gloss. 1. par. 1. l. 1. num. 64. non ab re autem Naturæ miraculorum huc transire placet, à S. Scriptura relatum in lib. Iudic. capite 20. vers. 16. se- ptingentos nempe viros ambidextros habuisse civitatem Gabaa in tribu Benjamin.

Non tamen silentio involvam Platonis opinio- 10 nem in libro 7. de leg. vers. med. qui voluit dextram, & sinistram natura non differre in singulis operationibus, sed matres, nutricesque non recte per consuetudinem nos dextra uti magis permittere, unde dexteræ, & sinistram differentia emanaverit. quod ostendit, inquit illi, Scytharum lex, qui ambidexteri omnes sunt, nec minus sinistra, quam dextera arcum, & sagittas tenent, sed utriusque similitud ad utrumque utuntur, quia tamen Platonis sententia contraria omnino Arift. in lib. de Animal. incett. ubi motioni originem à dextris esse dicit, & partem dextram aptam natam semper esse mouere, sinistram vero moveri, & multo magis contra ipsum facit Amati experimentum, ex quo manifestissima patet, à Natura partes dextræ à sinistris differre. Sed de his haec tenuis.

De eo tandem, qui urinam facit, determinat VI- 12 pianus, quod manus sit; intelligit autem pro eo, qui urinam facit, Gloss. eum, qui de nocte lectum cominit, quod etiam & ex textu ipso habetur; recte vero distinguit Iurisperitus, quod manus sit, si hoc oburgandi pigritiam evenerit, fecus vero, si ex vesicæ vicio; addamus nos, quod etiam si ex vesicæ vicio hoc non accidet, sed ex forti imaginativa in fomo cauſata, tamen manus dici talis non deberet; sunt enim qui in fomo adeo fortem habent imaginacionem, ut non solum videant ea, que imaginantur tanquam sibi presentia, sed etiam inferioribus virtutibus præcipiant, ut in casu noſtro; imaginabitur quis se stimulari ab urinæ multitudine, & videbitur libi esse in cloaca, vel in loco, in quo alias mingere con- ij. L. siveit;